

SIMONA ŠKRABEC

El meu amor pel sud

I wish to speak a word for Nature, for absolute freedom
and wildness...

HENRY DAVID THOREAU (1862)

Comencem amb un accident d'aviació esfereïdor. El 25 de juny de 2015, l'avió de la companyia alemanya de baix cost Germanwings es va estavellar contra les muntanyes rere el poble Prads-Haute-Bléone, a l'Alta Provença. Em vaig quedar clavada davant de la pantalla del televisor, atrapada en aquell horror petrificant que sentim poques vegades en la vida. La notícia per a mi no era només una notícia sobre un accident, sinó un fet que em concernia íntimament. Molt més del que em pensava a l'inici.

D'entrada hi ha la constatació inevitable que l'accident fou provocat per la voluntat lliure d'una persona. El dibuix esquemàtic del descens de l'avió no deixava cap lloc per al dubte. A poc a poc, però sense vacil·lació, d'acord amb una planificació minuciosa, el pilot va conduir l'avió cap a la paret vertical, i també va conduir els passatgers que hi viatjaven cap a la mort segura. Em va estremir el reconeixement que el nostre món no està amenaçat per un perill exterior, sinó pel fet que a les estructures internes li estan petant les costures. Quan parlem de les causes dels desastres naturals, som capaços de considerar que pot ser que tinguin alguna cosa a veure amb el canvi climàtic provocat per la negligència amb la qual gestionem el medi ambient. Però quan parlem de la societat, parlem de les causes com si fossin introbables. Veiem sempre només un individu que ha perdut, tot sol, l'equilibri.

Aquest text en català va ser presentat a les jornades de la Universitat Internacional de la Pau «Fronteres: Permeabilitat per les armes i els capitals, murs per a les persones» (Curs d'Estiu, XXXIV edició, Centre Borja, Sant Cugat del Vallès) el 9 de juliol de 2019. La primera publicació de l'assaig és en eslovè, en la revista *Razpotja*, 36 (juny de 2019)

En el cas concret d'aquest accident hi podem trobar moltes explicacions racionals. Podem trobar també excuses per les quals els controls de seguretat no van funcionar. Però per molt que ho intentem explicar, el que no podem obviar és una solitud gairebé incomprendible d'un jove que ja no va sentir cap mena de remordiments dins seu i va traslladar el seu dolor als altres. Es tractava d'un crit d'auxili? Segurament. ¿La seva decisió també parla de la necessitat que el món tot sencer canviï? ¿Recordeu el vers estremidor amb el qual acaba el primer acte de *Hamlet*, de Shakespeare: «Time is out of joint»? ¿Es tractava aquí d'un ímpetu juvenil que, en el seu desig de reparar les injustícies irreparables, es rebel·lava contra el sistema amb una acció més que desesperada? Podria ser.

La meva filla petita, que aleshores tenia disset anys, tenia un amic a Alemanya, i cada mes o dos volava, feliç, de Barcelona a Düsseldorf. Aquella mateixa setmana ella ja tenia impresa la targeta d'embarcament, i dos dies després de l'accident va pujar a l'avió que feia aquest mateix trajecte, i evidentment va arribar sana i estàlvia a la destinació. En la meva joventut, anàvem a les cites amoroses en autobús; els nostres fills, en canvi, ho fan amb els vols de baix cost que connecten Europa d'una punta a l'altra. Per a la majoria d'aquests feliços adolescents, les fronteres no existeixen. Si tens diners per fer el viatge, pots oblidar-te de totes les barreres i l'única preocupació serà que t'hagis oblidat en l'equipatge de mà la botella d'aigua o l'escuma d'afaitar, que et serà necessàriament confiscada complint un rutinari protocol de seguretat. La llibertat de moviment, a Europa, ha calat com el foc a l'herba seca. Ens hem oblidat del teló d'acer, ningú ja no sap què és canviar moneda al mercat negre o com eren els prestatges buits en supermercats buits, on anar a comprar no estava relacionat amb cap mena de plaer.

*

A causa d'aquest optimisme contagiós hem oblidat que el mur de Berlín va ser construït com una «muralla xinesa», seguint les instruccions detallades de Franz Kafka. Tots els murs tenen forats per on es pot passar, avisava el solitari de Praga, perquè ni la més acurada de les planificacions no pot evitar errors i negligències en la construcció. Els murs es poden superar sempre en algun indret o en algun moment, esmunyir-se a l'altre cantó gairebé sempre acaba sent possible. Per això, la solidesa física d'un mur és negligible, alertava Kafka. El que és important és que la gent cregui que el mur és etern. Si s'aconsegueix això, llavors el mur, amb la seva mera presència, ja garanteix a la comunitat la seva seguretat i unió.

La paràbola de Kafka va ser escrita el mes d'abril de 1917. L'autor hi parla providencialment sobre el fet que només els murs ideològics poden ser fermes com una roca: «La unitat! La unitat! Pit contra pit, tot el poble balla en una rotllana, la sang ja no està atrapada en la circulació limitada d'un sol cos humà, sinó que flueix dolçament, i llavors torna de nou, a través de les il·limitades extensions de la gran Xina». Però perquè es pugui crear el clima en el qual aquesta mena de creença sigui possible i la defensa davant d'un perill exterior sigui l'única raó d'existència, es necessita un símbol físic que representi aquesta divisió tan clara entre l'espai intern segur i l'exterior ple de perills. Kafka ho diu amb una ironia de la qual potser només era capaç ell: «De què ens protegeix aquest mur? Dels pobles del Nord». I afegeix: «Però sobre tots aquests pobles del Nord no en sabem evidentment res, mai els hem vist, i si ens quedem a casa, tampoc els veurem mai».¹

Un cop el mur s'hagi instaurat com una frontera simbòlica i la gent amagada rere seu es comenci a sentir com dins d'una zona de seguretat, llavors un mur d'aquests ja no es podrà enderrocar, perquè la gent hi creurà. En un assaig escrit l'estiu de 1932, Walter Benjamin va constatar que la sensació de culpa que es percep en tots els protagonistes de Kafka té a veure amb el fet que l'home modern ja no té dret a la memòria. Sense el passat, sense el dret a la memòria, la humanitat perd també la llei. Si el passat no ens és conegut, llavors no podem pretendre que el present tingui cap garantia de justícia.

Al principi del segle XX, Kafka i Benjamin van intuir l'horror màxim que s'estava preparant per a un futur que ja era a la porta. Van intuir que els crims i les injustícies es perpetuarien amb eines que són imminentment culturals. Van comprendre que la gent s'acostumaria a pensar en frases condicionals i a utilitzar les metàfores amb les finalitats polítiques. Tots tenim la capacitat de pensar en les coses només com una possibilitat. Europa ja va sucumbir una vegada davant de l'estetització de la política, com ho va definir Benjamin. I a través del prisma d'un món possible, estètic, la realitat es va transformar fins als límits més extrems d'un horror imaginable.

Kafka i Benjamin van constatar que el passat s'oblidava amb la intenció de poder viure en el present com en un somni. Gràcies als mitjans estètics, la política ens pot convèncer que és veritat també tot allò que sabem que no és veritat. «La vida del Mickey Mouse és un bon exemple dels somnis en els quals viu l'home actual», va

¹ Ludwig GIEZ: «El hombre kitsch como turista», dins Gillo Dorfles (ed.): *Kitsch. Antologia del mal gusto*. Traducció de Jaume Pomar, Barcelona, Lumen, 1973, pp. 155-174

escriure Benjamin el 1932. «L'home actual» no ha canviat fins avui. Es tracta d'una vida plena de miracles tecnològics que, a més, resulta divertida. El cos d'aquell animaló menut, gràcies als àgils dits dels seus dibuixants, té la capacitat de convertir els mobles més vulgars i l'entorn quotidià en un espai màgic on fins i tot els núvols o els arbres són del tot transformables. Tota la naturalesa està carregada amb aquesta potencial capacitat de transformació. Tot perill, també el més sever, es pot convertir així en pura diversió. La vida té un objectiu tan llunyà que ja no el podem albirar, es difumina «en un horitzó infinit». Alliberat de tots els constrenyiments, l'home actual pot «de manera més simple i més còmoda fruit d'ell mateix».²

*

La Guerra Freda va ser una continuació reeixida d'aquestes divisions artificials que es van crear a causa de la necessitat d'oblidar els traumes del passat i el costum de viure dins d'un món imaginari. Durant la seva breu estada a Eivissa a l'inici dels anys trenta del segle passat, Benjamin va escriure un assaig, «Experiència i pobresa», que s'obre amb una conclusió important. Després de la «darrera guerra» —és a dir, que estem parlant de la Primera Guerra Mundial, que va acabar el 1918—, els europeus van esdevenir més pobres en experiència vital. La gent gran, experimentada, ja no podia transmetre als joves la seva saviesa perquè van tornar de les trinxeres muts. I aquesta mudesa, amb la Segona Guerra Mundial, es va aprofundir, evidentment. La mudesa —l'oblit que tant pot tenir la forma d'una pèrdua de la memòria involuntària com d'una amnèsia sistemàticament induïda— ha marcat el nostre temps, fins al dia d'avui.

Per poder oblidar més còmodament tot allò que no convé recordar, els europeus vam desenvolupar amb molt d'èxit la capacitat de viure en mons imaginaris. És més fàcil creure en tot allò que només cal imaginar que en allò que tenim davant dels ulls.

I com que era fàcil imaginar-se que a l'altra banda del teló d'acer hi havia una realitat diferent i perillosa, vam creure'ns aquestes diferències ben bé fins al 1989. Potser com un divertiment, potser no del tot seriosament, però a dins, tothom creia que a l'altra banda les coses funcionaven d'una altra manera. El continent estava esberlat en dues meitats, encara que això no era pas veritat. «La muralla xinesa» al mig d'Europa era plena de torres de guaita mig enderrocades i de barreres fí-

² David RIESMAN: *The Lonely Crowd. A Study of the Changing American Character*, New Haven, Yale University Press, 1950

siques mai del tot construïdes, però la divisió va funcionar de manera excel·lent. Els maons invisibles continuadament renovaven la seva presència i ens convenien de l'existència de dos relats diferents que mai podrien convergir en un de sol.

Però quan ja ben entrada la tardor del 1989 es va enderrocar la paret simbòlica, el drac que durant tantes dècades havia estat escopint el foc dels prejudicis i l'exclusió va morir. El mur de Berlín el va desconstruir una gernació espontània amb les seves pròpies mans; van ser els dits dels individus que van desfer-ne un tros rere l'altre. L'octubre del 1989 va tenir lloc a Berlín aquell acte revolucionari que Benjamin definia com una «vaga general». Els berlinesos van demostrar al món que els individus poden unir-se en una massa prou compacta perquè pugui crear les relacions de poder amb la intenció d'enderrocar els vells.

Però aquesta utopia que tenia la intenció d'esborrar els vells conflictes i establir els fonaments per a un futur altern no va durar gaire. A Europa estem construint un mur nou, molt més gran, molt més perillós. L'Europa actual està participant activament en la construcció d'una muralla global, invisible com totes aquestes barreres simbòliques, perquè descansa sobre prejudicis ben arrelats, comparables amb aquells del «perill roig» i «el benestar occidental». La divisió est-oest del continent europeu era massa artificial per poder sobreviure gaires anys al col·lapse de la Unió Soviètica. Les raons per a la divisió ideològica es van anar enderrocant com les fitxes de dòmino posades l'una rere l'altra, que es poden fer caure amb un sol copet a la primera d'elles.

Avui hem d'afrontar la divisió cada cop més profunda entre el nord i el sud. Amb això s'ha revifat el relat molt antic que feia poques dècades donàvem per oblidat, buit. Els prejudicis del nord contra el sud global probablement no necessiten cap mena d'argument addicional. Però potser convé recordar, tanmateix, que en sentit estrictament polític ja s'ha establert a Europa l'aliança del sud llatí, amb França al davant, contra els països del nord i la seva excessiva influència en la regió de l'Europa central i oriental. Vegem-ho amb una citació extreta de la conferència que va pronunciar el 2015 a Barcelona Wolf Lepenies: «Així nasqué el pla de fundar una Unió Mediterrània, l'anomenada *Union Méditerranéenne*, que va esbossar Nicolas Sarkozy primer com a candidat presidencial en un discurs a Toulon i després, ja elegit president el 2007, en terra africana en un discurs a Tànger. El cervell que hi havia rere la idea de crear una Unió Mediterrània era l'estret col·laborador i *conseiller* de Sarkozy, Henri Guaino, nascut a Arles, de mare espanyola, i que sempre que pot es reivindica com a *homme du midi*. Guaino era un euroescèptic declarat i un crític sense contemplacions de la burocràcia de Brusel·les. Des del seu punt de vista, una Unió Mediterrània, una coalició de cultures

llatines, contindria tant a nivell polític com cultural les ambicions imperials de l'angloesfera i d'Alemanya».³

Després de l'any 1989, les eines retòriques són infinitament més esmolades. Les diferències entre el nord i el sud són simplement preses com l'explicació per a tot. I amb això, a la consciència europea hi hem reintroduït els prejudicis seculars, fonamentats sobre les obres literàries, sobre la pintura dels grans artistes, sobre la nostra manera d'imaginar el món com a tal. La diferència entre el sud i el nord no és la «muralla xinesa», no és una divisió artificial. La diferència entre el sud i el nord és una necessària diferenciació inherent al pensament abstracte, imprescindible per elaborar els conceptes. Aquesta diferència ens és necessària per comprendre que el món no és idèntic arreu. Però aquest sud i aquest nord actualment ja no són només conceptes abstractes, comparables amb la nit i el dia, el calent i el fred, el bo i el dolent. La retòrica política ens vol obligar a imaginar Europa com un illot de civilització enmig dels salvatges que ens amenacen.

*

Per tant, parlo des del meu profund amor pel sud. L'assaig de Thoreau, escrit a mitjans del segle XIX, ha començat a circular de nou, es reedita i tradueix. Thoreau parla de com és possible explorar el món a peu. En una època de connexions aèries i wifi gratuït, Thoreau ens torna a regalar la dimensió humana del món que sembla que tots enyorem. Però el més important en aquest escrit seu és la direcció que ens recomana: cal anar sempre cap al sud-oest, sempre cap al sud-oest...

Tota la indústria turística, que és, sense cap mena de dubte, una de les activitats econòmiques més lucratives per als qui la controlen, es basa en aquest anhel del sud. L'Eivissa de Benjamin és un exemple commovedor de la transformació d'una vida pagesa d'extrema senzillesa en un centre turístic que avui només es coneix ja amb el nom d'Ibiza. És gairebé impossible d'imaginar que els anys trenta visitaven l'illa els gramàtics alemanys. Entre els pagesos s'hi passejaven els lexicògrafs que creien en la utopia de poder preservar a dins dels diccionaris aquell món que s'estava extingint davant dels seus propis ulls. Els noms de les eines i dels espais d'una casa d'aquelles senzilles construccions illenques, tot això, ha estat treballósament anotat i està guardat als diccionaris que testimonien l'anhel de sud. El sud és el desig de tenir «experiència» de la realitat que Europa ja no té, a pesar de tot el benestar, com va constatar Walter Benjamin el 1932.

| ³ Wolf LEPENIES: «Nord i Sud a Europa», *L'Espill*, 50, 2015, p. 87

Pensem només en els salons de bellesa que es troben en totes les ciutats d'Europa i en el fet que de nou ha tornat la moda de portar les ungles pintades. Quantes noies «del sud», amb la seva proverbial calidesa, dia rere dia, hora rere hora, pinten les ungles de les burgeses europees? Ens imaginem que les noies del sud són amables, dòcils i pacients. En un món en el qual les mares ja no tenen temps per als seus fills, ni els marits per a les seves esposes; en un món en el qual els vells ja no tenen cap possibilitat de transmetre la seva saviesa als joves, i els joves viuen tan ràpid que s'obliden dels seus pares..., l'atenció es compra per hores. Les ungles ben polides i pintades no són altra cosa que això, una excusa perquè una persona ens dediqui per uns moments la seva atenció «professional» i ens regali almenys una mica de calidesa. I així totes aquestes burgeses europees, reeixides en la vida professional i sobradament formades —però que tanmateix viuen en els marges dels espais de poder—, realitzen modestament els seus somnis de poder sortir un matí fred i passejar entre la gent grisa amb sandàlies obertes, lliures i sense obligacions, com els nens descalços.

I tot i que l'anhel del sud és tan evident i present arreu, la ideologia predominant ens enverina amb la por davant d'aquesta mena de vida massa fàcil. I així, els mitjans de comunicació ens transmeten els missatges indirectes i subliminars dient que hem de témer allò que més estimem: la llibertat.

És evident que el sud en el qual no cal fer res per sobreviure no existeix. Al contrari, les tensions socials i les diferències són en els països «llunyans», en els països marcats per l'exclusió i les injustícies relacionades amb les conquestes colonials, encara molt més greus. Però en aquest «sud global», cap poder colonial no va tenir la capacitat de destrossar completament la solidaritat entre aquells que van aprendre com sobreviure en circumstàncies precàries.

En canvi, l'Europa dels grans gestos ha esdevingut encara més «pobra» en el sentit de l'assaig de Benjamin en totes aquestes dècades de la bonança. Som «pobres» perquè no pertanyem a la nostra pròpia gent, perquè no hi compartim les experiències, perquè estem tan capficats en la nostra felicitat individual que hem oblidat l'entorn en el qual vivim. I de la nostra «pobresa» en fem culpables els altres, els qui tot just acaben d'arribar. Els acusem que han vingut a prendre'ns el nostre món perfecte. No és cert, no són els altres culpables per tot el que hem perdut.

*

La «pobresa» europea, aquesta solitud dolorosa, aquesta desconfiança crònica, ha estat causada, com diu Benjamin, per la nostra pròpia «mudesa»: massa crueltat,

massa coses no dites s'han acumulat en els cors dels europeus en el segle XX perquè poguéssim transmetre les experiències d'una generació a l'altra. Els avis que van viure les trinxeres de la Primera Guerra no van parlar als seus nets sobre l'efecte de les explosions eixordadores. Menys encara els que van tornar a les llars devastades després del 1945. La nostra herència són aquests milions d'emmudits. I si alguna cosa va marcar les dècades de la Guerra Freda és la continuïtat d'aquesta mateixa mudesa. El continent es va dividir entre la meitat dreta i la meitat esquerra, amb una frontera nítida entremig, bàsicament impossible de franquejar. Però la llei més important en els dos costats era el silenci.

¿Ens estranya que de cop no tenim paraules per expressar el que tenim davant els ulls? ¿Que no sabem com explicar i entendre la por que ens envolta? ¿Que no parlem mai als nostres fills, que no ho sabem fer, però que tampoc no volem fer-ho, sobre el teló d'acer?

Benjamin, en l'assaig «Experiència i pobresa», constata que en els salons burgesos, ja al voltant del 1880, es va instaurar la idea que totes les traces de la vida quotidiana havien de ser eliminades. Tot havia de ser al seu lloc, tot endreçat, tot pensat perquè agradi als altres. L'arquitectura moderna de l'inici del segle XX va començar a projectar uns espais ja creats, de manera que resultava impossible deixar-hi cap empremta. Es va crear la cultura de vidre i d'acer, en la qual encara vivim.

Vivim en espais pensats perquè el nostre trànsit sobre els túnels de vidre dels aeroports, a través de les habitacions desinfectades dels hospitals, a través de les habitacions clòniques dels hotels, no deixi cap marca. Ningú no ha previst que els visitants hagin de deixar cap mena de rastre. No parem de viatjar i de moure'ns, però no deixem cap rastre enlloc: com si caminéssim per sobre de pedres granítiques, on és impossible deixar cap empremta.

El turisme i els corrents migratoris es barregen indistriablement. Ens hem acostumat a dividir-los en dues categories excloents. Però ho són, de debò?

Les metròpolis occidentals anhelan la vida tranquil·la i amable de les regions del sud o de l'est, que en aquest sentit es deixen confondre. I a les petites ciutats o pobles situats en algun marge, els joves encara somien —com jo mateixa aleshores— que viuran en una ciutat on els carrers no s'acaben mai.

Les diferències existeixen i no hi ha cap necessitat d'intentar eliminar-les. Perquè sense la diferència no podem comprendre res. «En aquest sentit podem dir que els “bàrbars” són un producte de la civilització i que la necessiten de la mateixa manera que ella els necessita a ells», va escriure en els seus estudis semiològics Iuri Lotman, que va ser condemnat, ell mateix, a viure als marges de l'Imperi soviètic, però va saber aprofitar aquesta circumstància molt bé per esmolar el seu

pensament. Els semiòlegs saben que la llengua mateixa està construïda de manera que es basa en la distinció entre categories excloents. I a través d'aquestes categories «toquem» el món. Dividim les coses entre petites i grans; la gent, entre rica i pobre; els espais, entre oberts i tancats, i a nosaltres mateixos ens veiem com a lliures o atrapats. Però el que sí que és important és tenir present que vivim al mig d'aquests extrems, sempre. És un fet que de debò no podem oblidar mai.

Les categories existeixen i és impossible eliminar-les; tampoc no té cap sentit fer-ho. Molt més important és definir com ens movem entre aquestes diferències petrificades. Ens hem de preguntar si som capaços de viatjar d'un poble a una ciutat, del nord al sud, de l'oest a l'est, sense que tinguem la sensació que viatgem de la llum a la foscor, i d'un món segur i còmode a un entorn salvatge i indomable...

*

Europa no ha oblidat els prejudicis amb la caiguda del mur de Berlín, no ha estat capaç de superar l'ideal de veure's com un continent-i-illa alhora que exigeix a tothom el dret d'admissió. Els europeus estem atrapats en la nostra pròpia capacitat de fer distincions afinades que se'ns converteixen en un instant, sense que n'adonem, en lleis d'exclusió i en lemes d'odi. I ens oblidem sempre de nou que és el nostre propi regne el que té problemes greus, com constatava al voltant de 1600 un príncep trist a Dinamarca.

El lloc on es va produir l'accident del vol 9525 el conec bé. No conec la muntanya com a paisatge on es pot arribar a peu; al contrari, conec aquest paisatge com una vista des de dalt. No sé quantes vegades dec haver-hi volat per sobre en els últims trenta anys, però conec aquest trajecte de memòria. Sé que més o menys al mig hi ha una paret que marca l'inici de les carenes alpines i que aquesta és la frontera climàtica entre el nord i el sud. Europa està efectivament dividida entre les regions del nord i del sud, però què significa realment això?

Som davant de dos fets molt simples: Europa no és una illa, primer. I segon, són les diferències inherents al continent les que han fet dels europeus allò que som, espavilats i adaptables, treballadors quan fa falta i alegres com ningú si cal fer festa, tant els europeus del nord com els del sud, tant els de l'oest com els de l'est. Tota la seva energia creativa, Europa l'extreu del fet que som tan diferents entre nosaltres. Sempre hi podem trobar llocs que són del tot contraris a allò a què estem acostumats. Ens han educat perquè ens convertíssim en uns exploradors del desconegut. Hem nascut en una cultura, la cultura europea, que té l'horitzó marcat per l'anhel. Ens hem acostumat a superar les fronteres imposades, fugir davant d'una

familiaritat obsessiva, evitar un confort excessiu. Anar a l'estranger, en la tradició europea, significa un repte, marca allò inabastable que hem d'intentar aconseguir. És clar que aquest desig ha donat també conqueridors que han anat als llocs més llunyans a fer mal i han sembrat l'horror, però no només.

Ara, en canvi, aquest mateix continent es replega contra si mateix, té por de tota diferència, s'ha aconseguit emmurallar bastant bé amb tota mena de tanques d'acer, el mar Mediterrani és un mar de naufragis i de mort anònima...

Els europeus s'han establert en els indrets més llunyans del món, han estat capaços d'adaptar-se a tota mena de climes, han afrontat tota mena de reptes. I ara ens volem convèncer que «a casa» no som capaços de resoldre cap repte relacionat amb la diferència. Per què? Els nouvinguts s'assemblen massa a les nostres pròpies aspiracions d'un futur millor? Reconeixem en ells aquell mateix anhel que va buidar pràcticament totes les zones rurals d'Europa?

La por del contagi amb el desconegut creix. D'una manera molt semblant a la dels anys trenta, està naixent arreu del continent la ideologia de la por, una llavor de la qual només poden brotar noves formes de feixisme. Encara s'intenta limitar l'abast d'aquest mot i no utilitzar-lo en relació amb els esdeveniments polítics actuals. Només de tant en tant algun pensador s'atreveix a esmentar-la com una advertència severa. L'any 1995, Umberto Eco va parlar de feixisme etern en el seu assaig publicat a Nova York. Rob Riemen va escriure l'assaig «L'etern retorn del feixisme» el 2010 en una sola nit quan semblava que Holanda, tradicionalment un país tan tolerant, acabaria en les mans de l'extrema dreta. Rere aquest i altres eufemismes semblants amaguem el fet que estan apareixent clams per adoptar les «lleis» que haurien d'expulsar els estrangers, eliminar-nos de tot contacte amb nosaltres. Això ja va passar a Europa, i no fa pas tant. Allò que per a Franz Kafka era una intuïció, allò que a Walter Benjamin l'impulsava a escriure febril els seus assaigs durant tot el seu llarg exili, es va fer realitat. I després de tot el que sabem, encara som capaços d'ignorar les advertències. Tenim davant nostre l'obligació d'explicar als joves d'aquesta feliç Europa postberlinesa què és l'«experiència i pobresa» del continent en el qual han nascut.

Les fronteres són a les carreteres i autopistes ja bastant invisibles, però continuen ben marcades als passadissos de vidre dels aeroports, on la llibertat per a moltes persones és a tocar de la mà, però les mampares de vidre no es poden travessar. El vell continent està creant les condicions perquè la gent sense documentació, anònima i invisible, visqui al costat nostre, sense que ens adonem de la seva presència. «El món d'un home feliç no és el mateix món que el d'un home infeliç», va escriure Wittgenstein. Aquesta premissa del filòsof continua sent vàlida. ◀

BIBLIOGRAFIA

- BENJAMIN, Walter: «Zur Kritik der Gewalt» [1921], a *Aufsätze, Essays, Vorträge: Gesammelte Schriften, Band II-1*, Frankfurt, Suhrkamp, 1991, pp. 179-203.
- «Erfahrung und Armut» [1933], a *Aufsätze, Essays, Vorträge: Gesammelte Schriften, Band II-1*, Frankfurt, Suhrkamp, 1991, pp. 213-219.
- KAFKA, Franz: «Beim Bau der chinesischen Mauer» [«Oktavheft C», 1917], *Gesammelte Werke*, Band 6, Frankfurt, Fischer, 1994, pp. 63-80.
- LEPENIES, Wolf: «Nord i Sud a Europa», *L'Espill*, 50, 2015, pp. 82-92.
- LOTMAN, Yuri M.: «The Notion of Boundary», a *Universe of the Mind*, traducció d'Ann Shukman, Bloomington i Indianapolis, Indiana University Press, 1990, pp. 131-142.
- THOREAU, Henry David: *Caminar* [1862], traducció de Marina Espasa, Barcelona, Angle, 2017.

LA REVISTA DE DIVULGACIÓ
CIENTÍFICA DE LA UNIVERSITAT
DE VALÈNCIA

SUBSCRIBU-TE ARA

MÈTODE

Preu Subscripció anual (4 números l'any):
33€ per a Espanya, 45€ per a l'estranger. www.metode.cat